

Märdikuu  
21. päiv  
2019

Nummör  
23 (451)

Leht mass 0,50 €

# UMƏ LEHT

VANA - VÖROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

## Pildigalerii vahtsidõ uma-keelitside laulõ võistlusõst

Kae lk 2

## Saami tutvas Õkva Margiti ja Hellamaa Sirliga

Kae lk 3

## Määndsit andsakit tegeläisi või trehvädä massulda bussin

Kae lk 4



Latgali meediätgeläse käve vöro kultuuriga tutvas saaman. Minevä nätal käve Vörol latgaliile portaali päätoimõndaja Vilcäne Vineta ja latgaliile raadiosaatidõ toimõndaja Lazdiņa Renäte. Nä uursõ Vöro instituudist ja Uma Lehe toimõndusõst, määne om vöro keele täämbäne sais, ja kõnõli tuust, miä latgali keelega sünõs. Pildi pääl arõtasõ nä keeleasjõ Vöro instituudi keeletiidrüide Jüvä Sulõvi ja Saarõ Evariga.

Vöro keele ja latgali keele sais täämbädsel aol om küländ üttemuudu. Latgalidõl om umakeelitsit tele- ja raadiosaatit tsipa inämb ku meil, inämb om nätä ka umakeelitsit poodi- ja uulidsasilte. A umakeelitsit koolioppust om latgalil võrokõisist tsipa veidemb. Katoligu kerikun om latgali keelel tähtsämb kotos ku vöro keelel meil lutõri kerikun. Ja Latgale piirkunna pangautomaadi keeles saat valli latgali keele.

Vörokeeline Vikipeediä kirotas, et latgali kiil (*latgališu volūda*) om Hummogu-Läti katoliguusõlidsõn Latgale piirkunna kõnõldav piirkundlinõ kiil, miä kuulõs indoõuruupa kiili balti rühmä. Latgali keele kõnõlõjõit arvatas ollõv 150 000 ümbre. Latgali keelel om uma kiräkii, minkan om jo 20. aastagasaa alostusõn ja varrampagi välä ant suur hulki opikirändüst (aabid- sa ja lugõmigu), a ka katoligu uso kirändüst. Läti riik olõ-õi siski siämaani latgali kiilt umaette keeles tunnistanu ega taalõ piirkunna- vai vähämbüs- keele õiguisi andnu.

UL

## Kultuuriruumi giidioppus

RAHMANI JAN

Seo süküs peeti neli giide koolitamisõ loengupäivä, kon kõnõldi Vana-Vöromaa kultuuriruumist. Opi- päivi loengu võeti video pääle üles ja noid saa tarvita giide koolitamisõ man ka edespite. Perämäne loengupäiv 16. märdikuul kõnõl Vöro liinast ja lõppi väiku liinaekskursiooniga.

«Olõmi arvu saanu, et meil om tõsinõ hädä vahtsõ põlv- kunna giidega. Täämbäne giide seltskund om väega pallo är tennü ja tsipa joba vanõmb. Nuuri pääle ei tulõ. Mõtlimi taast murrõst jako saia nii, et võtami kõik ägedä teema, mis mi tunnõmi, et giidi pidänü tiidmä, video- loenguhe, ja nuu jääse meile tarvitamisõs mitmõs aastas.» selef Vöromaa turismi- kõrraldaja Moppeli Kadri Vana-Vöromaa kultuuriruumi turundamisõ programmi.

Nii peetigi rehekuun ja märdikuun kokko neli opi- päivä. Juttu tetti Teppo lõõtsast, savvusannast, Vana-Vöromaa käsitüüst, kultuuriruumist, söögist ja Vöro liina aoluust ja tan elänüist kultuuritegeläisist. Loengupidajä oli uma ala spetsialist: Teppo lõõtsast kõnõli Ojasaarõ Toomas ja Teppo Priidu, savvusannast Eichenbaumi Külli, käsitüüst Oja Vilve, söö-



RAHMANI JANI PILT

Opipäivä lõpõtõdi väiku Vöro liina ekskursiooniga, kon aoluuharidusõga poliitik Padari Ivari näüdsõ Vöro liina põnvõit paiku.

gist Veeroja Eda, kultuuriruumist Kuuba Rainer, Vöro liina aoluust Otsa Mirja ja kultuuri- tegeläisist Reimanni Nele. Kursusõpäivist võtõ ossa 15–20 huvilist, kõgõ perämädsest joba päält 30.

Moppeli Kadri kõnõl, et giidindus om maailman kõrrast tähtsämbäs muutunu. «Turisti otsva väega pallo kogõmust *like a local*, miä tähendäs, et tahetas nätä tuud, midä näge paiklik rahvas. Periselt ka üts-ütele vai perrile tettävide

giidiekursioonõ muud om maailman kasunu. Et meil om täämbä umbõs 30 giidi, sis ilmselgele jääs noist veitüs. Tahami ka noorin herätä huvvi giidinduse vasta ja mi väega loodami, et seo om teema ka opilasfirmadõ jaos. Giiditeenus om sääne asi, et ku sa uma tuuri välä mõtlõt, sis seo jääs jo sukka terves elos.» selef tä. Kursusõst ossa võtnu Nutovi Ritta ütelf, et kuigi tä oll palloodõ kõnõlduisi asjoga varrampa ka esi kokko put-

tunu, sai tä tast ka vahtsit tiidmiisi. «Ma tii Setomaal giiditüüd, a esi elä aoluulidsõl Vöromaal, sis om hää ja põnnõv Vöromaa tarkuisi mano oppi.» selef tä.

Kõgõ põnvõvamb oll Ritta jaos oppus Teppo lõõtsast. «Mu kadonu vanaesä oll piidodõl pillimängjä, mängse Teppo lõõtsa. Tä pruusõ mullõgi opada, a ma es võta oppust. No sai tast lõõdsõ kotsilõ vahtsit tiidmiisi,» ütelf Nutovi Ritta.

## Vannamuudu and sünõpäävõkõtsõrdi

Ansambli ja kapell Vannamuudu saa 20 aastakka vanas. Tuul puhul and tä 24. märdikuul kell 14 Vöro kultuurimajan Kannel sünõpäävõkõtsõrdi, kohe omma sõbra ja poolõhoitja lahkõlõ oodõdu. Kõtsõrt om massulda, müügil omma kollõktiivi pildi ja sünõniiri.

## Joulukuu alostusõn peetäs Vörol kotussõnimepäivä

Rahandusministeerium ja kotussõnimenõvokogo kutsva kõiki aoluu-, kodoluu ja keelehuvilidsi kotussõnimepäiväle, miä peetäs 3. joulukuuul kell 11 Vörol Kandlõ kultuurimajan. Tõisi siän astussõ pääväl ettekandõga üles Hõrna Aare, Saarõ Evar, Kauksi Ülle, Fastrõ Mariko ja Kama Pikne.

Ligembät teedüst and Tormi Timo rahandusministeeriumist timo.torm@fin.ee, tel 611 3037.

## Valla läts «Mino Vöromaa» võistlus

Vöro instituut om välä kuulutanu latsi ja nuuri võrokiilside kiratõie võistlusõ «Mino Vöromaa». Säändse nimega võistlus peetäs joba 33. kõrd.

Timahava saava latsõ ja noorõ valli viie teema hulga. Kimmäle või kirota ka vabal teemal. Võistlustõie saatmisõ tähtaig om 31.01.2020.

Inämb teedüst saa Vöro instituudi kodolehe wi.ee päält.

UL

## Vöro liina jõululaat uut umatettü kraamiga kauplõjõit

Timahavanõ Vöro liina jõululaat peetäs 8. joulukuu pääväl (8.12) liina vahtsõ keskplatsi pääl ja lähkõn.

Laat nakkas pääle kell 10 ja om ka seokõrd kõüdet talvidsõ tandsu- pääväga säalsaman platsi pääl.

Laatu oodõtas kauplõma innekkõkkõ käsitüuga ja esisugumadsõ umatettü kraamiga kauplõjõit, talosõogi ja muu talokraami müüjõit. Kauplõmisõ kotussõ omma ilma massulda.

Uma kauba näütämine ja pakminõ olnu eräle illos, ku kaupmehe tuu man umakeelitsit silte tarvitanu.

Ligembät teedüst saa Vöro liina kodolehe voru.ee vai telefoninumbre 785 0918 päält.

## Lõuna-Eesti kiili seminär Tartõn

6. joulukuuul 2019 alostusõga kell 11.15 peetäs Tartõ Ülikooli päähuunõ Veski auditooriumin (Ülikooli 18-139, Tartõ) seminäri «Lõuna-Eesti keeled põliskeelte aastal».

Ettekandõga astva üles Pajusalu Karl, Tõthi Szilárd, Saarõ Evar, Jüvä Sullõv, Kabuna Kaile, Leima Evelin, Hõrna Maarja, Vaabi Janek ja Tigasõ Merike. Näüdatäs ka vahtsit lõunaestikeelitsit väläandit.

Seminäri kõrraldas Tartõ Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuringidõ keskus.

## Savisepä avitasõ rutiinist rituaali tetä

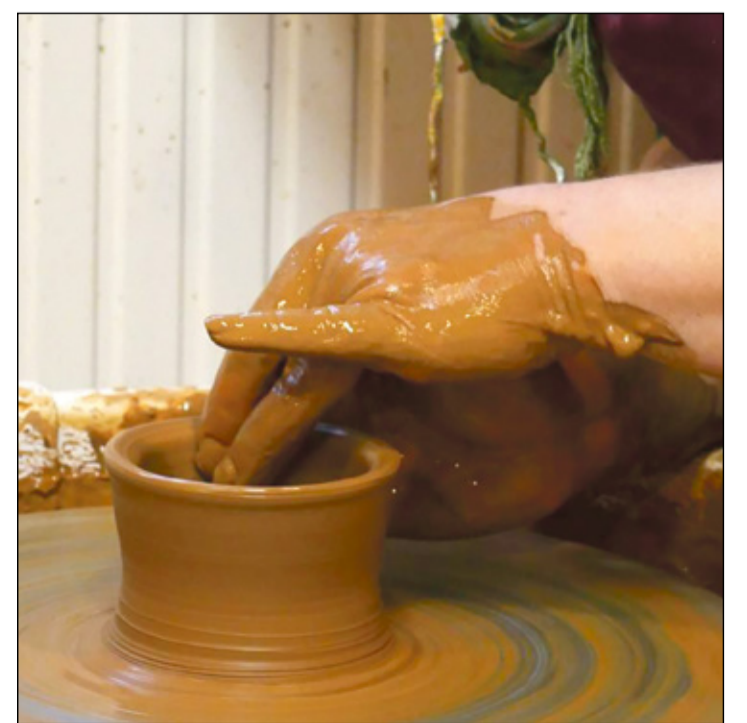
Vana-Vöromaa kultuurikua aasta viimätsel, a üteliidsi seo kandi saviseppi edimädsel ütitsel näütisel «Rutiin või rituaal?» omma välän egäpäädse savianoma, miä kodo lämmäs tegevä.

Päälkirä võigi valla seletä nii, et ütelf puult om tarbõkeraamiga kõüdet süümise ja egäpäädse toimõnduisiga – rutiiniga, a tõsõlt puult and sääne käsitüü kõgõlõ nii harilikulõ suurõmba tähenduse.

Näütuse kuraatri Huulõ Jana mõtõl väläpanõkiga kõüdüssen edimäts abstraktsõ kunsti pääle, a näütuse mentor, kunstiakademiä emeritiprofessri Rohlini Leo märkse, et tarbõasä omma väärt sääneestamma imehtämist ja imehtelemist nigu egäsugunõ muu kunstitüü, mis ei olõ tettü pruunkõmisõ. Esieranis kitt tä Kagu-Eesti savikunstnikkõ, kiä ei olõ vannu saviasjõ tegemise

moodust õnnõ kinmi pidänü, a omma sutnu tuud vahtsõnda ja hindä umaperrä mano panda. Seo näütis tege tutvas Rumvol- di Aivari, Maaski Helemalle, Kevvai Karmeni, Nageli Krista, Kriguli Meelise, Kriguli Signe ja Konksi Urve käekirä. Vanalt Vöromaal om kasunu inämb savikunstnikkõ, a näütise iistvõt- jidõ mõtõ olõ näüdadä innekkõkkõ noidõ savivoolitsõjidõ luudut, kiä tan paiga pääl eläse ja tüütäse.

Näütis tetäs valla 22. märdi- kuul kell 18. Väläpanõgi kõrväl om plaanin pakku hulga muud põnvõvat: huvilidsõ saava näütise- ses kaia filmi kunstnigõ tege- misist. OÜ Saviuikumaja kõrral- das väläpanõgi aigu loengu ja tüütärõ, kon pääteemä iks savivoolimisõ. Tüütärri või uuta ka savikunstnigõ hindä puult. Näütüst tävëndäs viil müügilaud, kost saa keraamikat ütten osta.



PILT MAASKI HELEMALLE MOLOVIHU LEHE PÄÄLT.

Potikedrëga savianoma tegemine.

UL

## MÄRGOTUS

## Võrokeeline laul eläs!

Pildigalerii 7. märdukuul Moosten peetüst vahtsidõ võrokeelitside laulõ võistluskontsõrdist. Suurt joko kontsõrdi laulõst saa kaia-kullõlda internetin YouTube'ist Uma Pido kanali päält. Pildi om tennü URBASÕ ÜLLE.



Võidulaulu «Mõtõlus» esitajä Määri Andres, Rahmani Elo, Rahmani Hebo ja Rahmani Jan.



Kalkuna Mari ütten tütre Lindaga laulman laulu «Palvõ».



Kõgõ noorõmb lauluautor Peetsalu Jaagup.



Ivlesse Aapo ja Varblasõ Marju ette kandman bluusiluku «Palla käega».



Laul «Uma saadussõ poolõ», lava pääl Piirisil-la Aivar, Kalla Urmas ja Riitsaarõ Evar.



«Memme-taadu laul»: Piirjõe Rianne-Liz, Hermlini Birgít, Randva Ralf-Randel ja Peetersoo Lisette.



Mägi Marisõ laulu «Lats om hoitu» esitäsõ Maidla Reilika ja Maidla Mihkel.



Kuldsõst maast laulva Kelbä Heiki, Kasuka Hella ja Juki Andres.



Pihu Alo, Pulga Jaan ja Mõtõsusõ Liivi omma lava pääl lauluga «Eelevandi polka».



Võromaalõ süä ihkas. Nii laul Rosin-Pindmaa Kreet ütten koolinuuri ansambliga.



Estraadiluku «Lembmise laul» esitäsõ Oleski Oskar, Oleski Villu, Jakini Egle ja Perlovi Bibi.

## Valvapiinil tulõ laskõ hauku

Käve minevä nääl kõrras üttemal pensionäärists sugulasõl küllän. «Nonii, nüüt omma sis aokiränigu naanu ministriid maaha võtma,» sai tervituses. Naksi hinnäst väällä vabandama: mis no ma, väiku paiga aokiränik, mu jõud ei käü vast ütistranspordi keskusõ juhatajastki üle, kõnõlõmada ministrist.

Rohkõmb mi poliitikast es kõnõlõ, a perän naksi mõtlõma. Miä tuu aokiränduse mõtõ iks periselt om? Olla ütiskunna valvapiini, om külländ levinü tiidmine aokiränduse rollist.

Pini om peris tarvilik elläi. Mul ei olõ parhilla pinni ja seo suvi juhtu, et mõtskitsõ seivä aiast kõik noorõ peedilehe ja poolõ herne är. Üts verrev sokukõnõ lätõs nii ülbes, et es viisi hiidütämise pääle kavvõmbalõ paeda ku paar miitret kõrvalõ puhma. Jäigi nii osast aiaviläst ilma nigu pini pehmet leeväst.

Jah, tõtõstõ, ministriid om aokiränigõ väällänuhituisi asju päälle valla tettü küll. Mäletä vanast Laari-aost lehepäälkirja «Inseener Laari hüperboloid». Pääle tuud es lää inämb hulga aigu, ku pääministri olf ammõtist prii.

Aokirändusel ei olõ võimu kedägi õkva maaha võtta. Tuud tegevä muu asutusõ vai laemb ütiskunna survõ. A aokirändüs saa väällä nuhki tsiatempõ ja noist inemiisile teedä anda.

Nii et ku mõni tegeläne, olkõ mu peräst vai ministri, pruuv mõtskitsõ muudu mi ütist aida pallas süvvä, om aokiränduse ülesannõ kõvva larmi tetä ja ku vaia, ka hamba siirde lüvvä. Õnnõ niimuudu saami luuta, et sügüse om midägi salvõ panda ja elo lätt plaani perrä edesi.

Suukorviga vai lühkü keti otsan olõvast valvapiinist olõ-i määnestki kassu.

RAHMANI JAN,  
Uma Lehe päätoimõndajä

## UMALEHT

Tulõ väällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mofovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndajä: Jan Rahman, tel 56 922 841  
jan@umaleht.ee

Abitoimõndajä: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndajä: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndajä: Mariko FASTER,  
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:  
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,  
Aapo Ilves, Kaido Kama,  
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,  
Evar Saar.

Välländajä: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellimine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

# KULDSÕ SÕNA

Hää lugõja!

2020. aastaga alostusõst nakkas ilmuma „LR kuldsari“, miä tuu lugõjijõ ette valiku Loomingu Raamatukogun läbi ao ilmunu raamatist vahtsõn väällängemisen.

LR kuldsarja saat osta esieränis hää hinnaga ütten mõnõ kultuurivälländandõ aastatelmisega.

Kae tingimuisi ligembält  
www.tellimine.ee/kuldsari  
vai kõlõsta 6177717,  
mãrgosõna „LR kuldsari“

**LR kuldsari**  
kuvvõ aastakümne lemmigu



## Pulga Jaani mõtõlus

Pikakarvalise eläjä

Mõtõsäläijide liiklusaasta nakkas lõppõma. Kel tervüs kõrran, tuu jõusõ paraja rasvapadja naha ala korjaja ja ots hoolõga kotussiid, kon saanu talvõl segämäläda magada. Liiklusõnnõtustõst võit vast joba kokkuvõtõtiid tetä. Mu tii pääle trehväs seo suvi kolm allaaetut mäkrä, kats kährikut, ütõ pesukaru ja ütõ nuur repän. Ku tuu perrä nakada eläjide arvukust tulõtama, sis võit üldä, et mäkrõ om niisama pallu kui kähriid ja pesukarusiid kokku. Tegelikult asi küll nii ei olõ. Mägrä lätsi liikvõlõ sis, ku kärntõbi hädäs lei. Mägrõ om tark luum ja ei taha kärnäde kährikuga ütten urun elädä. Nii et jätt uma põlistalu (Kährimäe) maha ja kaib hindäle vahtsõ uru. Kuna tä om aiglanõ luum, sis jääski tihtimpä autu alla.

Umaette tegeläne om pesukaru. Seo suvi näi ma kolmõ tükku eläväst pääst umbõs 10 miitre päält. Edimäne olf läbirändajä esäne – piaaigu nigu kährik, aga kühmän sälläga, pikembä hannaga ja tagajala jälg nigu latsõ jalal. Esäst näi maikuun, imäst päiv inne jaanipäivä ja viil ütõ kärntõbilist näi, kiä käve naabri vana talli pääle magama. Kassi jaos valmis pant krõbuski sei üüse är ja talli varjualutsõlõ olf hindäle peldiku kaibnu. Ma mõtli edimält, et nimä ommaki alõviku asuka, aga sis 18. augustil näi Võru-Tartu tii veeren Sulaoja kandin ütõ allaaetut pesukaru. Katõlpuul tiid suurõ mõtsa, nii et iks mõtsaelläi.

Piat ütlemä, et inemise ei tunõ noid eläjiid kuigi häste. Häpe üldä, aga mu hindä pere naasõ tulli mullõ kõnõlõma, et Joakidi mäe pääl om repän alla aetu. Ma olli tuu eläjä joba üle kaenu, tuu olf tiine mägrõ. Lindora laadun näütsi nahamüüjälõ kattõ nahka ja ütli, et nuu omma pesukaru naha. Miis pahasi är ja ütõ, et nüüd ommagi säändse kähriku – tumõdamba ja vöödilise hannaga. Kõik õigõ, aga nuu ommaki pesukaru. Ma sis rahusti miist, et ega noid kiäki kütti ei keelä, et om vöörluik.

Nii omgi, et repän, kährik, mägrõ ja pesukaru lätvä rahva suun kõik kähriku kirjja ja sis ikõtas, et kähriid om ülearu pallu. Tegelikult sõidõtas 80–90 km/h müüdä, näpuga sorkma ei lähä kiäki.

Pesukaruga om asi tsipa halvastõ küll. Kodulindõ tä eriti kätte ei saa, kuna päivä maka, aga üüse romi varõssapessä. Süü muna vai poja är ja käänd esi sinnä magama. Tollõperäst ei olõ täl ka kärntõpõ nii pallu, et maka värskõn õhun puu otsan. Õnnõs om täl ainult kolm poiga.

Raamatiist saat pesukaru kotsilõ tiidüst ainult vahtsõst jahimehe käsiraamatust, miä tegelikult om Saksamaal koostõt ja Eesti kotsilõ mõni lausõ manu pant. Pesukaru kotsile omgi lausõ, et Eestin tedä ei olõ. Täambädses om tuu selge võlss, raamat ilmu 2009. Saksamaal om pesukarust saanu igävene nuhtlus ja Eestin lätt ilmselt niisama.

Kõigi noidõ karvakandjijidega, nii vahtsõide kui vannuga peami opma ütten elämä. Õnnõs om inemine viil hullõmb roidus ku pesukaru ja kohanõs kõgõga, ülearugi.

PULGA JAAN

# Tasalik laululuuja Õkva Margit

RAHMANI JAN

Ku Peri raamadukogohoitja Õkva Margit 7. märdukuul ütten tõisi vahtsidõ võrokeelitside laulõ tegijidega Mooste folgikua lava pääl saisõ ja Uma Lauu preemjit väällä kuulutõdi, oli timä mõttõ joba kodotii pääl. «Sis tull' nigu kapaga külm vesi: tuu oll' hiitumine, a rõõmsa hiitumine,» kõnõlõs Margit võiduluu väällä kuulutamisõst. Hiitumise põhjus oll' tuu, et võiduluus sai timä tetta laul «Mõtõlus».

Laulukonkursi võitminõ ülläf ka tasaligu olõmisõga Õkva Margiti tutvit. «Kuna ma ei olõ mitte millegagi varõmb eski märki andnu, et mino käest võis midägi säänest tulla, sis nii mõnigi helisf ja küsse, et ega ei olõ nimmi kokkotrehvämine,» kõnõlõs laululuuja.

Järgmäne päiv tulliva inemise Peri raamadukoko Margitilõ õnnõ suuvma ja tedä kallistama. «Üts armsa külätädi tõi karbi kommõ, ütelf, et om tast



Rõõmsalõ hiitunõ Õkva Margit peräst võiduluu väällä kuulutamist Mooste folgikua lava pääl.

joba paar tükku võtnu, karp ei olõ inämb peris kiinni, a midägi muud es olõ tuvva ja ta nii tahtsõ tulla. Seletämist oll' ütset-jago, et kuis sis kül nii lätõs,»

kõnõlõs Margit.

Õkva Margit ütles, et timä laulu omma kõik sündünõ mõtsan ümbre hulkõn. «Nii omma nä kõik tulnu, ütõ 15 laulu,»

seletäs ta. Inämbõ timä laulõ omma sündünõ eestikeelitside sõnnuga, a kats laulu, minka ta võistlõma otsust minnä, omma aoga esi länõ võrokeelitsis.

Konkursi võidulaul sündü Margitil aastidõ iist Valgõ-mõtsa tiotsan bussi uutõn. «Taivas oll' pilvi täüs, kaie noid ja säält tä tull'»

Häste lätõ võistlusõl ka Margiti tõõsõl laulul, latsõ-põlvõmälestusel «Maaraaid». Pallo kontsõrdikullõja tullu perän ütlemä, et seo laul olõs nigu õkva näide hindä latsõ-põlvõst.

## Elo mõttõ otsja

Loomu poolõst om Margit otsja. Tä om opnu kutsõkoolin kontrolõr-kassapidäjä, mis täämbädsel aol piäs tähendämä klienditeenidäjä. Margitil om viil raamadukogohoitja kutsõtunnistus ja parhilla lõpõtas ta ka massaažikuuli. Kümme aastat om ta olõn aokiränik, a om olõn ka koolin pikäpäävälatsi «kafataja». «Nigu hunt Kriimsilm uma ütõ ammõtiga,» seletäs Õkva Margit.

Kõigi noidõ otsmiisi pääl ütles ta, et täämbä viil ei tiia täpsele, mis asju ta siia ilma ajama om sündünõ. «Midä kiäki periselt tan ilman aja, jääski inämbõsel meist üles löidmälä,» om Õkva Margit kimmäs.

## Hüvä nõu

### Maahaina võim. Neläs jago

Et ravivist maahainust api saia, tulõ seletä näide pruukmisõ viise. Lisas tsäile um viil mitmit tarvitamisoppuisi.

### Siitrop

Mõni kasv um nii mõro ja halva maiguga, et tälle tulõ siitrop pääl kiitä.

Näütõses põdrasammõl. Võta klaasitõis ütõstõd külest vallalõ harõtõduisi sambalit, vala üle poolõ liitri viiga. Keedä väiku tulõ pääl 5 minõtit ja lasõ 2 tunni tõmmada, sis kurna. Lasõ vedelik vahtsõst lammäs ja panõ maigu perä mett vai tsukõrd manõ, et ilõsahe är sulas. Jahuta ja hoia külmän. Võta kõhä kõrral 1–2 spl täüt 3–4 kõrda päävän.

### Salv

Näütõses saialillisalv. Panõ ütõ peotõis värskit saialilli häitsmit 200 g kuuma tsiarasvasisse. Kuumuta vesivanni pääl 2–3 tunni. Jätä paaris tunnis lammähe kaasõ ala tõmbama. Kiimä ei tohe laskõ. Kurna purki, panõ kaas pääl ja jahtunult külmäkappi. Tarvita määrmises herpesõ, nahatõpi ja jalaveresuuini põlõtiko kõrral.

Salvi või tetä ka vaha ja õliga. Võta 25 g mehilädsevahha ja 120 ml päävällilõlli. Vaha ja õli vala klaaspurki ja panõ viivanni. Aja vesi kiimä. Keedä väiku tulõ pääl, kooni õli ja vaha umma segi länõ. Võta annom tulõ päält är ja jahuta, vahepääl sekä. Võt manõ panda ka paar tsilka mõnda eeterlikku õlli. Ku midägi koton ei olõ, kõlbas ka tsesnokimahl, kes lõhna ei põlõ. Vala purkõ sisse ja panõ jahedahe. Määritäs naha pääl niisutamisõs, nahakriimõ ja sinikide kõrral.

### Kriim

Muido tetäs nigu salv, a vett pandas ka manõ. Võta 25 g mehilädsevahha, 25 ml vett ja 120 ml kasvuõlli. Sulada õli ja vaha ütõlidses massis. Sis tsilguta vesi manõ ja samal aol sekä, kooni kriim pakus lätõ. Jahuta, panõ manõ eeterlikku õlli ja nõsta jahedahe.

Sais kavvõmb ku salv ja tunnus nahalõ määrmises pehmemb kah.

Oppus lätõ edesi.

URMI AILI

## Hellamaa Sirli laul kõnõlõs noorilõ tutvast hädäst

RAHMANI JAN

Timahavadõ Uma Lauu konkursi päältkaejidõ lemmikus valiti Hellamaa Sirli laul «No kos tuu iPhone jäi!» Laulul om häste länõ ka edesi, YouTube'in oll' lehe trükümõnegi aigu laulu kaemiisi pia 9 000. A kiä om laulutegijä ja esitjä Hellamaa Sirli?

«Olõ inemine, kellele miildüs kõgõ rohkõmb laulda ja pilli mängi. Viil olõ ma Osola põhikooli muusigaoppaja, kes päälõ tunnõ iispääväst nelläpäävani kellä ütõst katsani õdagu tegeles naidõ latsi, nuuri ja suuriga, kiä tahtva pilli mängi ja laulda. Riidi ja pühapääv olõ ma Antsla baptisti kogudusõ man, et sääil nuuriga tegedä ja laulda ja näidega pilli mängi. Ma olõ ka kolmõ latsõ imä ja mul om miis ja mehe imä ja ütõ pini, kellega ma kuun elä,» võtt Hellamaa Sirli lühkült



URBASÕ ÜLLE PILT

Hellamaa Sirli (hääd kätt) ütõn sõsara Kerliga (klavõri takan) laulu ette kandman.

uma tegemise ja elo kokko.

Rahvalõ miildünõ laul sündü Sirliil tegemiisist vabal aol. «Oll' puulpäiv ja ma tullu sanast. Üts mu latsist küsse, et kon tuu telefonilaatja om ja

ega ma olõ-i toda nänõ, ja tõnõ es levvä telefonni. Ma esi ka ei levvä vahepääl ja sõs mul naksi pään käümä viis ja sõna kuun. Istsõ klavõri taadõ ja paari tunniga sai laul valmis.

Kõik nigu tull' koskilt ja ma ei tiia, kuis ta niimuudu valmis sai,» seletäs Hellamaa Sirli laulu luumist.

Võistlusõl kandsõ Sirli esi ütõn uma sõsara Kerliga luo

ette. «Ku ma edimäst kõrda sinnä Mooste folgikotta astõ, sis mõtli, et o my god ku suur tuu lava om ja mis iks saa. Tei pruuvi ja iks ollõ veidõ nãrvin: mis tetä, ma olõ-i nii ammu kongi suurõ lava pääl üles astnu. A ku är laulsõ, oll' väega hääl miil, et ma iks tullu. Seo oll' sääne võimsa kogõmus kullõlda tõisi ja esi üles astu. Taha tennädä katõ käega tuud helümiist, kes hellü tekki!» seletäs Sirli. «Ja ku viil tull' tuu teedäandminõ, et ma olõ päältkaejidõ lemmik, sõs no es saa maada terve üü.»

Sirli arvas, et laulul lätõs nii häste selle, et taa kõnõlõs inemiisile, esieranis noorilõ tutvast hädäst. Laulu iist om tä kõvva ka tutvõdõ käest kit-tä saanu. «Tagasiside om olõn sääne, et and mullõ huugu tetä viil midägi ja tuvva seo laul viil rohkõmb just noorilõ võrokoisilõ ligembäle,» ütõs Hellamaa Sirli.

## Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi periolõmisõst ja tähendüsõst.

### Raag

Seod nimme kand Eestin 445 inemist. Nimme kãändãs eri muudu – ammõtlikun stiilin tulõssi kõnõlda dzuudotriinrist Raagi Ennost a võro muudu ütõldãs Raa Enno. Või ka olla, et kongi Eesti kandin kãändãs taad nimme Raag: Rao.

Nimmi pandmisõ aigu tekku taa nimi Valguta mõisan Rannun, Sangastõ mõisan, Võru mõisa Navi küllän (hingerevisjonin Raach), Sõmmõrpalu mõisan, Vana-Kasaritsa ja Viitina mõisan ni Vahtõliina kerigumõisan. Lõuna-Eestin tähendãs raag puu muudu paiu ja õkva seo sõna omgi meil priinimes

annõt. Võrdlusõs: Kanepi Sõrõstõ mõisan annõti joba 1809 nimi Raggas. Sõna raagass tähendãs vanan võro keelen ossaraokõist.

Tartu liinalõ kuulunõn Sootaga mõisan om 1826. aasta hingerevisjonin Raick, a keriguraamatin om samal suguvõsal nimi Raag vai harvõmb ka Raig. Tunnus, et tuu nimi lätõ uma edimãdse tähendüse poolõst kokko hoobis Raia-nimõga (Raig), minkast tulõssi kirotõ mõni tõnõ kõrd.

Harjumaal Ohekatku mõisan pantu Raag ja Jãrvõmaal Kõeru Piibe mõisan pantu Roag tähendãse arvada ossaraokõist. Piibe mõisa nimme kirotõdi pikãlt paikliku keele muudu

Roag, viil õnnõ 20. aastasaal tetti nimi kirãkiilses. Harjumaal Keila Muraste mõisan pantu Raagus tähendãs niisama ossaraokõist, nigu ka vana võro keele sõna.

Nimme Raag võeti 1921 ka katõl kõrral Setomaal, a peris hulga tull' taa nime kandit manu eestistãmiseiga – nimme võeti 37 kõrda. Eestistãmise aigu mõtõldi nime tähenduses joba kimmãle ossaraokõist. Tãlvan eestist ka ütõ Kanepist algusõ saanu Ragas vahtõsõs nimes Raag. Kimmäs mõtõ paistus takan olõvat Keila ja Lehtse kãndi eestistãmises Greenbaum 'roheline puu' > Raag.

SAARÕ EVAR

Tulõ ja olõ osalinõ näutemãngõn

# KARILATS VABAÕHUMUUSEUMIN

6.-21. jõulukuud

## Suurõ säämega jõulusukk

TEEDÕS JA KOKKOLEPMINE  
7970 310, 5210 671 või  
polvamaa@wi.ee

# Massulda sõit

LILLEMETSA MARE

Mineväästaga 16. märdukuul käve Tarton silmäarsti man. Arsti man läts häste: seo silm, mis vahepääl näüdäs musta ja karvast pilti, nakaš vahtsöst nägemä. Om tett viis kõrda lasõrit ja kolm silmäsisest süsti.

Sõitsõmi sis Tartoh tütreaga liinaliinibussiga bussijaama ja oodimi viimäst massulda Valga-Valka liinibussi kell 17.30.

Bussijaamah olf üts Leedu miis ja tuuaig otsiti õkva tõist Leedu autovarast. Seo herr olf pallo sündsä tuu jaos. Kirof arvotin ja kõnõf kinkagagi leedu keelen.

No pia lätsimi väällä, rahvast olf pallo. Üts papi olf asfaldi täüs laotanu pakinut-sakit, noid olf ütēsä tükkü. Ma sai edimäidsi siäh busi pääle ja ütli «massulda Valka». Bussijuht ütelf, et kõik saava täambä Valka. Ma küsse, kas pääle valimiisi inämb ei saaki? Tä ütelf, et ku õigõde valit, sis iks saat.

Vahekäik sai kah rahvast täis, no riidi õdak jo. Sis tult tuu pakinäsäkidega miis ja ütelf, et timä piät Tafnast Valka saama, a busi pagasnik es tulõ automaatigavia peräst vallalõ. Miis pand' nuu paki busi tsõõrõ ette, et buss ei saasi väällä sõita. Bussijuht



REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

lätš kufas, ütelf, et igäväne hädä seo Valga liiniga, timä taad inämb ei sõida. Lõpus topsõ neo paki umapuulsõdõ pagasnikudõ ja sõit nakaš pääle.

Peräkõrd tahf tuu reisjä Saksamatsin maaha minnä. Küsse üte neiokõsõ käest vinne keeli, tuu ütelf, et timä mõista-vinne kiilt. A no sis bussijuht pidi Saksamatsin kinni. Toolõ mehele olf üts katõ piniga pro-

vva vasta tulnu. No laatsõ sis nuu nutsagu muro pääle maaha, paistu nigu Tafna prügimäe kraam olõvat.

Ma mõtli, et ku tuu provva tuud papit ei võta, kohe tä sis vasta ütüd saa.

Järgmädsel pääval küsse info-punktitist raamadukoghoitja Saima käest, kiä tuu imeline miis olf. Saima ütelf, et seo om pi-ni-provva Tafna puult peigmiis.

Noh jõudsõmi sis peräkõrd Valka, bussijuht muutu kah lõbusas, tensusi tedä süämest. Mullõ tult minnij vasta, jäi timä poolõ üüses. Kell 12 kuuli kõvvo paukõ – seo olf «Läti 100» tähüstämine. Läti-Valga liinapää Krauklis olf kostki suurõtükü lainanu vai olli nuu tulõvärgi paugu. Naksi lugõma, a läts segi ja jäi vahtsöst magama.

## Vussilännü sandinkäük

Mul om antsak kullõlda marti-juuskmisest. Mehkamaal käüti ja käüdäs mard- ja kadriseandin. No kink iist vai takan sa joosõt? Liina uulitsõid piten viil, maakotusõn tulõ kävvü ja hoita, et silmä pähä jäänü.

Taa lugu juhtu 1953. aasta-aga mardiodagul. Mi kandin olf Nõukogudõ Armeie kolhoos, ja egän majapedämisen latsi ja nuuri inemiisi. Elektrit viil es olõ, istimi petrolilambi valgõn edetarõ lau ümbre.

Aknõ takast naksi kuuldma kõvva lauluhellü:

«Laskõ sisse mardisanti, ma-a-r-di! Laskõ sisse...» Lauluhellü asõmõl kostu enne joosumüdinät...

Mis no juhtu? Esä läts väällä kaema. Mardisandi olli aknõ takan kogunõdõn ajanu ümbre sinnä külmä vii pangi jahtuma pantu plekist kümmeliitridse mannõrguga õdagudõ piimä. Tuul aol olf piimä egan maaperren ellujäämises vaia. Sandi pelksi, et saava mu imä käest «õnnista», tuu tähend tõrõlõmist.

Miä lännü, tuu lännü, medä tan enämb pahandat...

HANIMÄGI HEIDI-HELE

## Pudõr tarakannõga

Üts vinne vanamiis viidi vägüsi haigõmajja. Es olõ tä sääl millegagi rahul ja helisf kodo, et tulkõ no perrä.

Saadõti tälle üts noorik küllä, et tuu panõssi papilõ mõistust päähä ja aigu viidässi. Papi sai süäme puh-tas kõnõlda.

A sis tult õdagusüük. Papi kai ja imehf: vai jummal, taa om külh pudõr tarakannõga!

Olf olnu riisipudõr, kohe rosina sisse segätü...

RAUDKATSI ENE

## Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säänd-se siia väällä valinu.

### Väega häa unõrohi

«Kuis nuu kündle mõsõd, mis ma sullõ unõrohos väällä kiro-ti?» küsüs tohtri ravialodsõ käest.

Ravialonõ kitt vasta: «Umbõ häste! Jõvva-i viil näppugi tagaotsast väällä tõmmada ku joba maka!»

## Parm tsuskas

Nalapidiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.



## Tossu Tilda pajatus

### Midägi hääd kah!

Kõva tuulõhuug vei minevä kuu pühapääväl Võro alajaa-ma päält katussõ ni eelektri kattõ Võro liinast ja maakun-nast. Liinan tult tä tagasi vasta ütüd. A mitu tunni pümme-nolla olf inemiisile midägi vaht-sõt. Tuust kõnõldi iispäävä egäl puol. Latsiaian kah.

Vanõmba rühmä latsõ olli eelektriunodõ pääle pahanu, et

telekast es saa multikit kaia ja arvudimängõ mängi. A väiku Siim olf õnnõlik.

«Ummõtõ olf imäl ja esäl aigu, et saimi kõik kuun olla. Kündletulõ valgusõn kõnõli nä egäsugutsit juttõ, pääasalgult tuust aast, ku nimä väiku olli. Sis tõi esä suhvlit lavvamängu väällä ja läts vallalõ «Tsirkus», kon ma esäle är tei.» olf Siim rahul. Tõõsõ latsõ olli tedä kul-lõldõn mõtligüs jäänü.

## Muda Mari pajatus

### Takastperrä tarkus

Ma kuuli raadiost, et võit terve eloiä oppi, a koolõt iks ullina. Esieränis ku taha-i oppi tõisi vikost, a piät esi kõik läbi te-gemä.

Vaivaln nätäl pääle suurt tormi arvas üts kabinetimõtõlja, et kipõtõ tulõ terve Eestimaa raudtiirongi elektri päält käümä panda. Jo tuu suur mõtlõ-ja es olõ kuulnu, et mi kandih olõ-s tormiga murdunu puu õnnõ suuri teie ja elektriliine pääl, a raudtii olf kah pedäjit ja kuusi täüs ja rong seisõ. Paiga-päälse saemehe pästi sõs rongi liikma, a vaivaln egäl puol mõt-sa vaihõl elektrimiihi õkva võt-ta om, et liine kõrda tetä.

Kõnõldas, et säändsit tormõ ja suurt sato nakkas kõrrast sakõmbahe olõma. Sõs võissi nüüd pääle tormi takastperrä

tark olla ja rohkõmb ette mõ-tõlda.

### Mardi küüdse külmäse

Kuuli raadiost, et seo aasta nakkas riik santõ kokko lugõma. Egäüts, kiä arvas, et and sandimõõdu väl-lä, või hinnäst üles anda.

Mardipäävä aigu olf perus pallo nii santõ ku Martõ ümb-re juuskmah. Eski telekahe ja raadiohe jakku näid. Tiiä-i, kas näil küüdse väega külmisvä?

Meil Võromaal olf külh ilm lämmi. Likõvõitu ja undsõnõ, a varba es valta. Ku õkva kiäki mua seeh varba pääle es astu.

Jo noil pääliina Martõl sõkuti kõvastõ varbidõ pääl. Vast kad-ripäävä om maa valgõ ja saa vildi jalga panda, sõs ei sõkuta ütstõsõ varbit är.

MUDA MARI

## Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiaga: Uma Leht Tartu 48 65609 Võro.

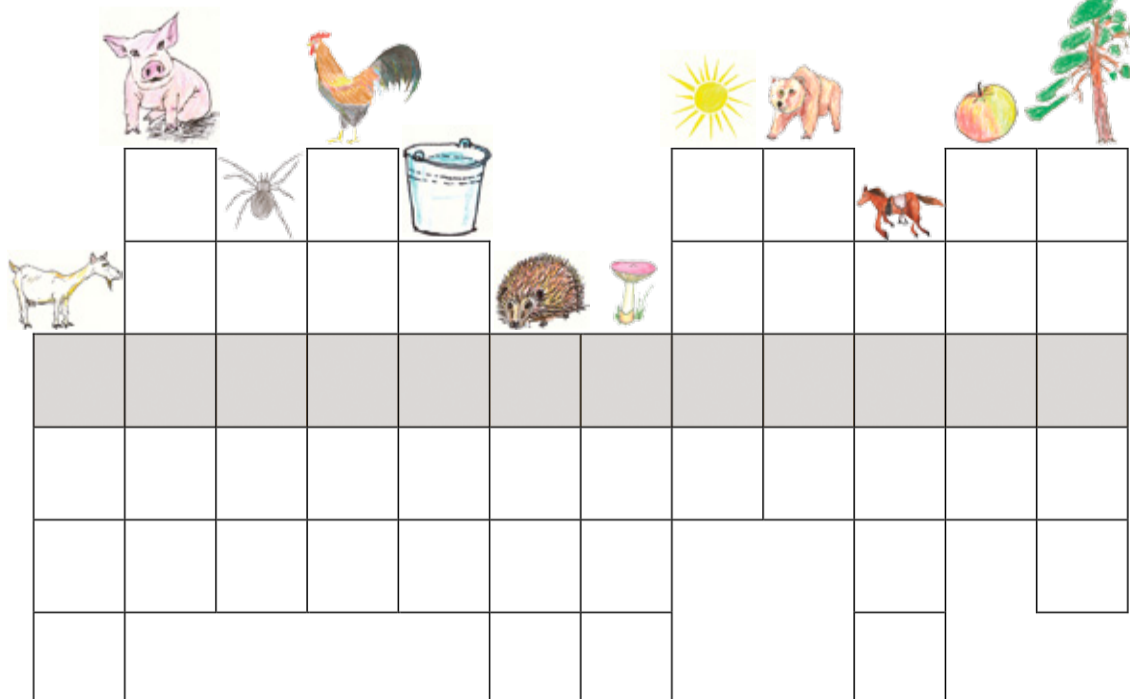
Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas väällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: 4 ÕIGÕT JA 6 VÕLSSI LAUSÕT.

Tii' är' ristsõna! Vastussõs saat teedä', kuis algas taa vanasõna. \_\_\_\_\_, tuu hoit hobõst kah.



Avvohinna saava' JAROSLAVSKI OLIMAR (9) Verioralt ja RAUDNAGELI TIMO (12) ja JOEL (10) Kirumpäält.

## Telli Uma Leht!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €,

e-ervõ püsिमassuleping 0.85 € kuun.

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht tel 617 7717.